

Mijn visie op het mooie van de kunstvakken binnen het VO

De kracht van kunstonderwijs is inclusiviteit, het maakt niet uit welke taal je spreekt, uit welke cultuur je komt en welk geloof je hebt. Overal zijn beelden, semiotiek, trends en verwachtingen.

We kleden ons, zitten, eten, vormen meningen, groeien en ontdekken. Dit proces is gerelateerd aan de cultuur, plek waar we opgroeien. Kunst drukt iets uit, wil iets zeggen en is een venster van de verschillende culturele kennissystemen, tradities en religies. Het christendom is hier er een van. Ik denk dat we ons daar heel ervan bewust moeten zijn. Wij leven in Nederland, een westers land met een christelijke geschiedenis, christelijke tradities, waarden en normen. In het westen waar wij leven is ook het woord KUNST op een voetstuk geplaatst. Voor mij is duidelijk te merken dat de kunstvakken binnen de school waar ik werk als minder gezien worden, het is voor de elite, niet voor de gewone mens.

“Mevrouw wat moeten wij nou met kunst!”, “eerst heb ik de toetsen voor Engels en wiskunde geleerd. Dat zeggen mijn ouders ook”. “Het is wel een leuk vak maar waarom moeten we dit?”

Dit zijn enkele kreten van leerlingen. Kunst is geen onderdeel van hun beleving. Pas als we teruggaan naar de beschouwing van de kunstgeschiedenis en de connectie met hun beeld/straat taal gelegd wordt komt er een besef dat “kunst” een groot onderdeel is van hun leven. De telefoon voor de tiktok/pinterest/insta, maar ook het model, de kleren die ze aan hebben, de stoel waarop ze zitten, de muziek waar ze naar luisteren, de film die ze bekijken, het spel wat ze spelen, het huis waarin ze leven, ze gaan beseffen dat dit ontworpen, vormgegeven, ontdekt, gebouwd, gecomponeerd en gemaakt is. Leerlingen moeten vaak eerst ontdekken dat ze onderdeel zijn van een wereld die vol “kunst” zit. Ze moeten er hun eigen mening over kunnen vormen zonder goed of fout. Zo leren ze, met in gesprek te komen zonder vooroordelen, met respect met elkaars mening om te gaan en te kunnen reflecteren naar zichzelf. Onderbouwen en verwoorden is daar een belangrijk onderdeel van.

Je wordt confronteert je met andere levenswijzen en ideeën, het laat je daardoor reflecteren op je beleving

Tijdens deze processen krijgen ze de ruimte om dit vanuit hun eigen beleving te doen, zo ontstaat er een ruimte waarin eenieder zich vrij kan bewegen en een stukje van zich zelf kan laten zien. Het is van belang dat de docent op een goede manier signalen interpreteert en verwerkt. Als je een opdracht geeft waarin vrijheid is, probeer dan in de gedachten van de leerling te kruipen en vandaaruit mee te denken en niet daarin te sturen. Juist deze plek van vrijheid kan kracht geven, leerlingen durven in een veilige omgeving echt hun zelf te zijn.

Via tekeningen en doedels in hun *dummies* vertellen leerlingen soms indrukwekkende verhalen. Dat zijn belangrijke signalen. Als dat kan helpen voor leerlingen om te groeien dan maak ik ruimte tijdens mijn lessen om ze daar in de tijd te geven om te ontdekken, te onderzoeken en soms te vertellen.

Voor de leerlingen werkt het verdiepend als er al stappen zijn gemaakt in het primair onderwijs. Dan durven ze meer en kunnen ze in de brugklas al aan de slag met het creatieve proces waarin ze zich dan vrijer durven te bewegen.

Tijdens mijn lessen gebruik ik geen cijfers meer maar heb ik een kleuren ladder vanuit doelen. Twee doelen krijgen ze van mij en twee doelen geven ze zelf aan. Ze bepalen zelf waar ze staan; per doel hopen we op twee stappen op de ladder. Als ze bij de laatste kleur zijn kunnen ze niet groeien, dan moeten we het doel verdiepen zodat ze weer kunnen groeien. Door dit klassikaal of in groepen te evalueren zien ze zelf ook de stappen die ze nemen. In het begin zijn het nog kleine doelen, gelukkig groeien deze met de leerling mee. Bijvoorbeeld, in klas 1 is het de techniek ontdekken en in de derde is het technieken toepassen en combineren (je eigen stijl ontdekken).

De kleuren ladder geeft een duidelijk kader aan, dit is voor een aantal een houvast en geeft andere de ruimte om zichzelf te kunnen zijn.

Ontwikkelingslijn kunstvakken	
	ik begin
	ik kan het al een beetje
	ik kan en durf er mee te spelen
	ik beheers het
	ik beheers het en ga ontdekken
	ik kan andere helpen

Dit geven ze met gekleurde stippen aan op het werkstuk en in hun *dummy* per opdracht (2 tot 3 keer zo wordt het visueel). In hun *dummy* staan per opdracht de doelen, hun schetsen, ideeën en doedels

Het is aan mij om de opdracht zo te stellen dat eenieder hier zijn draai in kan vinden. Het moet zo zijn dat ze in een flow kunnen komen en zichzelf kunnen verbazen.

De verbinding heb je hierbij nodig, dat kan vanuit hun beleving, hun talent, hun interesses. Door deze te koppelen aan

lesdoelen van de leerling en die van ons.

De flow is in mijn lessen belangrijk, de creativiteit en de creatieve denkprocessen kunnen op een speelse manier zich ontwikkelen. Daarnaast ontspannen leerlingen zich dan in de les. De docent moet ervoor zorgen dat alle randvoorwaarden in orde zijn. Voor mij zijn dat de materialen, de ruimte, de tijd en vooral de rust en het respect in de klas. Ze moeten weten wie ik ben, wat ik verwacht, waar mijn grenzen liggen en wat de afspraken zijn. Het is belangrijk om elk jaar samen die afspraken met elkaar te bespreken en uit te zoeken wat leerlingen zelf belangrijk vinden, hoe zij het graag willen hebben in de klas. Dat ze weten waar ik naar toe wil met de lessen en dat zij kunnen aangeven wat zij graag zouden willen leren.

Ik zorg dat ik ruimte in mijn lessen heb, dat ik voor elke 8 weken voor 5 weken een opdracht heb. Dan kunnen ze bij afwezigheid altijd de drie weken speling gebruiken om het af te maken en voor degenen die klaar zijn is er ruimte om een eigen opdracht uit te werken. (voor klas 1 en 2)

Voor de CKV examenklas is deze ruimte met alle kunstvakken afgesproken en in het PTA vastgelegd. Elk vak, muziek, tekenen en CKV, behandelen ieder 3 van de 9 hoofdstukken die als leidraad gegeven worden in de CKV modules. Hiervoor gebruiken we onze eigen methode, zo hebben we, tijd, rust en dus mogelijkheid tot verdieping. Voor de leerlingen hebben we een werkplaats gecreëerd van drie lessen kunstvakken. De beschouwing, geschiedenis en eigenaarschap vanuit de flow vormen de werkplaats. De vakoverstijging is te vinden in het onderzoeken. Deze vorm gebruiken ze ook bij het profielwerkstuk en andere vakken. De manier van denken en benaderen waarbij het openstaan voor gedachten en ideeën van anderen, zonder dit te laten beïnvloeden door hun eigen mening of van die van de omgeving, daarbij belangrijk is.

Mijn vak en de andere kunstvakken zijn een werkplaats voor ontwikkeling, eigenaarschap, groei, ontdekken, ondervinden, meningen, communiceren en fouten maken. Al dit is onderdeel van burgerschap en individuele groei van leerlingen. Leerlingen van nu zijn de burgers van morgen. Het is van belang dat ze waarden en normen samen vormgeven en samen hun krachten en talenten ontdekken. Door dit samen te doen maakt het niet uit vanuit welk geloof of overtuiging dit gebeurt. In de kern hebben deze zoveel overlapping.

Inmiddels geef ik al een behoorlijke tijd les, vanuit diverse religies heb ik rekening moeten houden met behoorlijk wat “eisen” die zo genaamd bij de overtuiging horen. Maar toch is overtuiging wel een ding, dit speelt ook bij leerlingen. Zo hebben wij een leerling die volgens zijn overtuiging een directe afstammeling is van de profeet Mohammed. Hij geeft aan dat hij het goede voorbeeld moet geven in kracht en tolerantie, andere leerlingen zien hem ook als voorbeeld. Het maakt dus voor mij niet uit welke overtuiging een leerling heeft. Wij als docenten moeten daar boven staan, dat is voor mij christen zijn. In ons docententeam zie je dit ook terug, een positieve aanspreekcultuur en eenieder kan zichzelf zijn. De dagopening, de oase, kunnen we aanpassen aan de klas, maar ook aan onszelf. Voor leerlingen is eigenaarschap een hot item hedendaags, maar voor docenten is dat een voorwaarde voor mooie lessen en zeker binnen de kunstvakken.

Ze kunnen bij ons geen examen doen in de kunstvakken, voor 3 tl is er een schoolexamen waarvoor iedere leerling op de tl route een voldoende moet scoren om deel te kunnen nemen aan het centraal examen in klas 4. Wij helpen wel leerlingen met het maken van een portfolio en bezoeken met hun samen kunstvakopleidingen. Dit gebeurt tijdens de atelier-uren tijdens de keuzewerktijd uren. Leerlingen gaan dan bezig met extra verdieping en onderzoek vanuit hun interessegebied.

Verbinding is er steeds meer in projecten waar meerder vakken in participeren, leerlingen kunnen op deze manier steeds beter zien wat de waardes zijn van de verschillende vakken. Zelf kunnen leerlingen ook projecten inbrengen. Competenties en vaardigheden ontdekken waarin je graag wil groeien, dat geeft kracht. Voor de kunstvakken staat wel vast dat we niet als opvulling willen worden gebruikt.

Artcadia is een project vanuit de kunstvakken. Leerlingen kunnen zelf de verbintenis op zoeken, onderzoeken en samenwerken. Met poëzie is er een opdracht samen met Nederlands. We maken de kerstkaart voor school, de kerst/paas vieringen samen met de leerlingen. Juist met kunstvakken kan je bij ieder vak raakvlakken vinden. Maar vooral het docententeam kan de *magic* laten gebeuren hierbij. Deze *magic* laat leerlingen groeien en bloeien en die moeten we koesteren.

Iris Spliethof van der Plas